

Rytmer og former

Vi lever innvevet i en strøm av rytmer: Store donninger som neppe merkes, fordi de er så store, og et mylder av småbolger som krysser hverandre i lengde og retning, slik at der oppstår et tilsynelatende kaotisk virvar.

Det aller nærmeste og mest sentrale i livsprosessen, hjertet som banker, åndedrettet som strommer - er i bolgende rytmiske bevegelser. Vi merker dem som regel bare når de blir avbrutt eller ujevne. Da kjenner vi straks deres sentrale verdi. Som regel kommer der straks en ubestemmelig uro eller engstelse, en bekymret stemning som kan stige til panisk angst. Der er noe som truer vårt liv.

Og i hvert dogn svinger vi frem og tilbake mellom polaritetene natt og dag, fra den drommelose sovn gjennom drommelivets brogete overganger til den våkne, målbevisste handling i yrket om dagen. Det er igjen en stor, grunnleggende bolgebevegelse, som sivilisasjonen mange ganger forstyrrer og krysser, hvor natt blir gjort til dag, og hvor man blir sovnlos og urolig om natten, mens man på den annen side blir apatisk og arbeidsudyktig om dagen. Men gjennom alle kryssende forstyrrelser bolger den store rytmiske grunnbevegelse videre.

Og alt dette er foyet inn i årslopets periodiske rytme med sommer og vinter. små og store rytmer bolger inne i hverandre.

Er mennesket bare som en hjelpelos kork som vipper opp og ned på alle disse bolger, og i sine handlinger utelukkende et produkt av alle disse bevegelser?

Mange ganger i livet kan man bli fristet til å få en slik overbevisning. Det gjelder når man ser andre mennesker innføyte i større "grupper" eller "kollektiver", hvor de med stor styrke og overbevisning hevder "gruppens", vedtatte meninger som om det var deres egne oppfinnelser. Så skifter "gruppen" kurs, og vips skifter også alle "korkene". Det frapperende er jo da at de er like overbeviste om den nye kurs som de var det om det gamle. Man er jo da forpliktet til å sporre seg selv: Er du selv like meget en kork på en bolge? Hva har du selv overtatt av tidens strømninger uten å merke det?

Det samme gjelder, når man står overfor vanskeligheter man ikke mestrer. Det stormer på, og så plutselig har man gjort eller sagt ting man etterpå må beklage. Var det man gjorde eller sa, altså noe som bare kom bolgende frem?

Men nettopp i alle disse situasjoner, hvor man så tydelig ser og feler bolgenes veldige makt både over seg selv og andre, kan man like meget oppdage hvor helt feilaktig den nevnte "korkteori" er. Korken gjennomskuer jo nettopp ikke bolgebevegelsene. Men mennesket kan gradvis oppfatte og beskrive hva det er som beveger seg. For hvert erkjennelsestrinn man gjør i dette, våkner et nytt liv i ens innerste, et liv som ikke er noe utvendig produkt av fremmede bolger, et liv som selv er virksomt i rytmisk skiftende styrke.

Betrakter vi en enkel rytmisk pendelbevegelse, kan vi komme saken litt nærmere. Pendelen er først overst oppe til høyre. Så suser den nedover i økende fart. Toppfarten får den i bunnstillingen, og så stiger den med avtagende fart mot toppstillingen til venstre. Hva er her det vesentlige? Det er hele pendelbevegelsen som en samlet enhet. I hvert enkelt punkt av pendelens bane kan man si at hele pendelbevegelsen er usynlig til stede funksjonelt. Hvert enkelt punkt i pendelbevegelsen er noe vi med vår tanke "kan hakke ut" av helheten.

Det gjelder også åndedrettet. Når vi puster luften inn og fyller lungene helt, har dette allerede i seg som nødvendighet den motsatte ytterlighet eller halvpart, utåndingen. Befinner vi oss akkurat i ytterpunktene, er disse i og for seg meningsløse, hvis man ville holde dem fast og betrakte dem isolert, da ville vi jo nettopp do. De er nødvendige gjennomgangsstadier i en periodisk rytmisk bolgebevegelse.

Dette er egentlig en selvsøkelighet, og allikevel overser vi det gang på gang, idet vi ikke tillegger det tilstrekkelig vekt og verdi.

Iakttar man sitt eget og andre menneskers liv og virksomhet, vil man kunne oppdage at der er mange vesentlige periodiske rytmer som man lenge ikke har lagt merke til, fordi de er dypereliggende donninger som tildekkes av langt mindre betydningsfulle småbolger som krysser overflaten, men som tiltrekker oppmerksomheten sterkere.

Man kan for eksempel legge merke til perioder hvor man veksler mellom sterk produktivitet, livslyst og foretagsomhet som det ene pendelutslag og en mer reseptiv, passivt iakttagende holdning som kan øke til en direkte deprimert stemning. Det er en rent naiv og overfladisk oppfatning at man egentlig "burde" kunne være i konstant toppaktivitet og livsjubel hele året rundt. Det er et virkelighetsfjernt ideal som man frigjør seg fra når man oppdager lovmessigheten i disse periodiske rytmer. Et slikt "keep smiling"-ideal er like tåpelig som å betrakte innånding som det eneste gode, mens utånding skulle være noe uheldig, som dessverre også fore-

kommer. Det er i helheten det vesentlige lever, i det som utspiller seg i hele den rytmiske bevegelse. Hver enkelt part av perioden har sine særskilte muligheter, men bare takket være at den er en part av hele perioden.

I menneskets livslop kan man iakttå både større og mindre perioder. Der fins mer almenmenneskelige perioder som krysses av de mer individuelle.

En av grunnperiodene har en varighet av 7 år (eller kanskje riktigere 14 år, da 7 år egentlig her er en halvperiode) .

Det er ikke bare de kjente vendepunkter ved tannskiftets begynnelse og skolemodenhet (7 år) , kjønnsmodning (14 år) og naturlig myndighetsalder (21 år) , men man kan i finere nyanser forfølge disse syvårsperioder videre oppover i livet, særlig tydelig ved 28 årsalderen, ved 35-, 42- og 49- års alderen, mens det for-taper seg i tydelighet videre oppover i alderdommen.

I disse syvårsperioder har vi også en pendlende rytme. Det dreier seg ikke om en rettlinjert bevegelse med noen markerte punkter. Her er utvidelse og sammentrekning. Her er knutepunkter og bukfelte. 7-, 21-, 35- og 49-årsalderen er sammentrekningsfaser, mens 14-, 28- og 42-årsalderen er ekspansjonsfaser.

I 7-årsalderen skjer der en sammentrekning, en konsolidering av livskreftene. Det kommer rent fysisk til syne idet melketennene felles og de nye, blivende tenner kommer frem. Barnet kan nu være konsentrert til stede på en helt ny måte. Hvis det ikke er tilfelle, er det nettopp ikke blitt skolemodent, det er på en eller annen måte forsinket eller hemmet. Jo mer intenst oppmerksom og ivrig 7-åringen er i akkurat det som foregår med det selv, jo sunnere og kraftigere kan det utfolde seg.

En slik beskrivelse ville ikke treffe det vesentlige i 14-åringens situasjon. Her skjer der en opplosning og utvidelse. Det kan ofte se ut som det rene kaos. Men nu presser alt på i retning av en interesseekspansjon. Lykkeligst er 14-åringen når han med begeistring kan gå inn for en sak, helst en stor sak, når han kan oppleve skjønnhet og glemme seg selv i kjærlighet til idealet. I denne livsfase er det den største lykke, hvis man bare er opptatt av seg selv, isolert i sin egenhet.

I 20 - 21-årsalderen ville dette igjen være en misvisende beskrivelse. Her er det helt utilstrekkelig å ha store idealer og å utvide sine interesser til de største horisonter man kan make. Her må der finne sted en ny sammentrekning, en konsolidering i jeg-punktet. Nu må mennesket finne sin egen livsvei. Jo mer bevisst det kan skje, jo sunnere og lykkeligere er mennesket her. Ulykke i 20 - 21-årsalderen er det når man enten blir "plasert" utvendig i noe fremmed, eller at man selv flakker vinglete rundt i alle mulige retninger. Her er konsentrert spesialisering nødvendig.

Er nu dette sentrale funnet; kommer der en gradvis okende trang til ny ekspansjon henimot 28-årsalderen. Det kan ytre seg i karriereærgjerrighet eller i "utbygning" av den borgerlige status med bil, kone, villa, barn og TV. Det kan også vise seg som en mer indre ekspansjon til alment-kulturelle interesser ut over yrkets begrensede felter. Men foregår der ingen utvidelse på en eller annen måte, vil 28-åringen føle seg ulykkelig og inne-stengt. "Livet står stille. Livet er mislykket".

I 35-årsalderen kommer et nytt konsoliderende knutepunkt. Her blir mennesket konfrontert med sin livssituasjon, slik at det må spørre: "Var dette meningen? Var det dette jeg ville? " Det kan fore til den dypeste depresjon, fordi mange store ungdomsillusjoner ubønnhørlig blir gjennomskuet. Et nytt livsutgangspunkt må finnes. Bare i sjeldne tilfelle behøver det å bety at der tas fatt på et nytt yrke. Det vesentlige er at denne alder krever at det instinktivt givne i stor grad må erstattes av en helt klar bevissthet. Det er det tidspunkt hvor der må foretas en revisjon og en grunnlagsforskning med hensyn til livsoppgavene.

I begynnelsen av 40-årene kommer så neste ekspansjonsbolge. Den livsramme og livsform som i 30-årene har vært selvfølgelig, kan nu plutselig føles som et stengende bur. Den store, ubestemmelige utferdslengsel, den sterke higen etter helt nye opplevelser og oppgaver virker som en skjult tendens under overflaten. Man taler ofte om mannens 2. pubertetsperiode i denne tiden. Dette kan få mange forkvaklete følger, hvis man ikke bevisst prøver å gjennomføre ekspansjonen som en interesseutvidelse, erobring av nye åndelige oppgaver og horisonter. Det er ikke størrelsen det kommer an på. Det kan variere etter hvert enkelt menneskes muligheter.

Disse store livsbolgeslag krysses av mange andre med forskjellige periodelengder. Og hvert enkelt menneske har sine egne bestemte livsknutepunkter hvor liksom hele den individuelle kraft er samlet og settes på prøve.

Det kan som regel være meget vanskelig å se hvorledes alt dette virker. Men det kan bety en vesentlig utvidelse av iakttagelsesmulighetene, når man oppdager at det skjer i rytmiske perioder med knutepunkter og utvidelsesfaser. Og frem for alt er det befriende å se at det enkelte livspunkt, øyeblikket, får sin mening idet det er en del av alle disse rytmer, like til de største, mest verdensomfattende utviklingsrytmer. Evigheten er skjult til stede i hvert eneste øyeblikk.

På Natura-Naturans Verlag, Basel, kom der ifjor ut en bok av dr. Hans Jenny om lovmessigheten i de periodiske gjentagelser: "Das Gesetz der Wiederholung". Dr. Hans Jenny er en meget allsidig og aktiv mann. Hans yrke er praktiserende lege. Han har også i flere år vært lærer, og hans produktivitet som maler har ikke begrenset seg til hobbyvirksomhet. Han har allerede hatt separatutstillinger i flere av Europas største byer. I det siste har han særlig drevet naturvidenskapelige eksperimenter for å undersøke de former som oppstår ved rytmiske svingninger. Et utsnitt av billedmaterialet er tatt med i boken. Forøvrig har han filmet alle eksperimentene, og resultatene er også blitt fremført på televisjon i Syd-Europa. På det pedagogiske stevne ved Rudolf Steinerskolen i Oslo fra 24. til 30. juni vil dr. Jenny holde hovedkurset:

"Naturkunde als Weg in die Natur selbst".

Fra skolen kjenner vi de Chladniske klangfigurer. Man strør et lettbevegelig pulver, for eksempel lykopodiumpylver eller jernfilspån på en tynn metallplate som er festet på midten, og så stryker man med en fiolinbue på kanten av metallplaten. Man hører en tone, og ser at pulveret ordner seg i symmetriske former. I disse former ser vi resultatet av de periodiske svingninger metallplaten er kommet i. Formene danner seg i knutepunktene (-linjene) , mens "bukene" er åpne. De synlige former danner seg som randsoner omkring virksomhetsfeltene. Disse forsøk kan varieres endel, og mange vakre, harmoniske former kommer frem.

Dr. Hans Jenny har nu utbygget disse forsøk videre med en raffinert teknikk, slik at man kan få en hvilken-somhelst frekvens og impulsstyrke, som man selv på forhånd kan bestemme og altså også gjenta. Man kan for eksempel også få interferensprosesser synlig frem. Knutelinjene pendler da frem og tilbake. Eksperimentene er anordnet slik at man kan holde fast en figur på et hvilket-somhelst punkt i prosessen. Forsøksanordningen har en så stor finhet og presisjon at det til og med er blitt mulig å få entydige (altså reproduserbare) bilder frem av de formasjoner som dannes ved menneskestemmens vokaler A, E, I, O, U.

Det billedmateriale som her kommer frem, er interessant nok i seg selv. Men i den fremstilling dr. Jenny gir av det hele, blir det samtidig et grunnlag til å øve seg i å oppfatte de formfigurer som kommer frem, som det de virkelig er, nemlig øyeblikksmomenter av en helhetsbevegelse i de rytmiske perioder. Dermed får man også mer blick for å kjenne igjen figurformasjoner på alle mulige andre områder, slik at man ikke blir stående ved disse, men går videre til den periodiske virksomhet de hører til. Dette er dr. Jennys særlige begavelse. Fra et lite, sikkert opparbeidet område sender han en strøm av blinklys ut i allt mulige retninger: kjemi, geologi, kjernefysikk, astrofysikk, verdenshistorie, filosofi. Det kan i første øyeblikk virke meget irriterende, fordi han naturligvis på alle disse andre felter ikke får tid til å gjennomføre undersøkelsene, men noyer seg med blinklyset og med å si at det kan gjennomføres. Men det irriterende kan vise seg å bli meget insiterende til egne nye undersøkelser. Dr. Jenny er litt av en utfordrende, flammende åndsenergi, som spruter gnister rundt seg. Gnistene kan tenne nye flammer, som kan få store virkninger - hvis de utfolder seg i periodisk-rytmiske bevegelser.

Försteutgave:

Mennesket, Bergen, 1963/2

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond